

1960 in portu Caprulano apud ecclesiam.

... SIMA ...
 ... ARCA ...
 ... NAVER ...
 ... LVERE N ...

Valvasoni ms.

Agitur de arca sepulcrali et fortasse de num-
 mis poenae causa solvendis.

1961 Caorle.

S · R · A · M

I. F. Palladio Friuli 1, 6 (inde Bertoli p. 306
 n. 434).

1962 Caorle.

OLIMPVS LEONIC
 VS·SIBI ET CORPORI
 VRSAE · IVLIAE

I. F. Palladio Friuli 1, 6 (inde Bertoli p. 244
 n. 324); Pococke p. 126, 2.

OLIPVS · LEO·VIC — | VS · SIVI ET · COI . . . RI | VRSE
 IVLIE Poc.

XXI. OPITERGIVM (Oderzo). Tribu Papiria.

Opitergii, si excipias inscriptionem tropaei Alpium servatam apud Plinium 3, 20, 136 in antiquissimis quibusque syllogis Cenniniana, Angelicana D. 4. 18, Ferrarini (Trai. f. 100) aliisque relatam cum praescriptione hac *'inscriptio e tropaeo Alpium Opitergi d. Octaviani Augusti'*, tituli in illis comparent nulli. Primus qui Opiterginos referat est *Marinus Sanutus* tam in itineralio a. 1483 quam in libro epitaphiorum ms. Veronensi, a quo videtur pendere *Ferrarinus* in codicis Parisini addendis et in Regiensi (nam a Traiectino absunt), ita tamen, ut exempla habuerit a Sanuto meliora subinde ii quorum nobis copia est versuumque ordinem retinentia. — Sanutum excipiunt *Hieronymus Bologna*, qui Opitergina exhibet ex lapidibus excepta tam in sylloge primaria (cod. Cicognae 1874) quam in antiquario; *Valvasoni*, qui in schedis servatis cum Muratorianis seriem habet Opiterginam satis amplam ex parte Sanutianae affinem, ex parte aliunde derivatam; *Panvinius*, in cuius sylloge scripta (cod. Vat. 6035. 6036) Opiterginae insunt ex simili nec tamen eadem sylloge profectae. Aldus *Manutius* iunior inter Veneta sua (cod. Vat. 5248 p. 44) perpauca recepit Opitergina; videtur tamen alia habuisse in schedis non servata, cum ab eo *Fontei* in libro de gente Caesia (1582) accepisse se scribat Opiterginam n. 1986. *Pignorius* in addendis scriptis ad Gruterum (cod. Lugd. Papebr. 6) Opiterginas quasdam affert, semel descriptorem laudans Hieronymum Alexandrum vel potius *Aleandrum*, unde cum Aleandrinis reliquis hae quoque redeunt inter schedas Barberinas. Complura epitaphia Opitergina Muratorius habuit tam ab Antonio *Scotti* Tarvisino quam ab Octavio *Bocchi* Hadriano, ab utroque ut videtur ex ipsis lapidibus excepta. Paulo post alia addidit Almorò *Albrizzi* in commentariolo de Opitergio (edito in *Memorie storiche che spargonsi di settimana in settimana per la colta Europa*. Venetiis 1743. 4 pp. 20) rarissimo hodie mihi quoque exhibito a Cicogna; usus est *Albrizzi* etiam schedis Francisci Melchioris Opitergini. Post *Maffei* et *Lazarum*, quorum ille in museo Veronensi, hic in syllogae Calogeranae vol. 40 (1749) Opiterginis titulis aliquam operam impendit, Io. Dominicus *Coletus* Venetus veteres inscriptiones Opiterginas ita perfecit, ut expectarent typographum. Cuius syllogae dedicatae Iulio Tomitano sub die XIII k. Dec. a. 1785 tria exempla vidi scripta, unum autographum Venetiis in bibliotheca Correr C. 5. 1 cum additamentis scriptis maxime in chartis solutis eidem volumini insertis, alterum ibidem in bibliotheca Cicognae n. 223, ex autographo scripto a. 1788 descriptum a Francisco Negri a. 1799, tertium autographum, olim Iulii Tomitani, deinde Francisci Negri, mox Ortii, nunc bibliothecae municipalis Veronensis (cod. hist. n. CLXXV). Tres libri concordant fere, sed optimus est Correrianus, in quo quaedam additamenta sunt in duobus aliis non reperta. In prae-

fatione *Coletus* ait collegisse se haec tam ex lapidibus quam ex Melchiorianis schedis, 'quas et Amaltheorum nobilis bibliotheca et Iulii Tomitani comitis atque Ignatii Zambaldii humanitas singularis suppeditavit'; denique addit Philippum Zanettium Opitergini cleri sacerdotem collegisse marmora parvo volumine comprehensa: 'ea ita probavimus, ut in nostra hac collectione principem locum obtinere illa voluerimus'. Partem horum titulorum Cortenovis etiam non tam in sylloge posuit (nam ibi praeter unam desiderantur Opiterginae) quam misit ad Marinium; nam quae extant Opitergina inter schedas Marini Vaticanas, Coletiana sunt. Nuper Cantù in compilatione *Illustrazione del Lombardo-Veneto* et maxima et pessima titulos Opiterginos dedit vol. 5 parte 2 p. 693 sq. alios ex Coletio, alios ex ipsis lapidibus domus Galvagnianae; adnotavi inde potiora et maxime ibi primum edita. Ipse Opitergium adii a. 1857 quaeque ibi extant, praesertim in domo Galvagna, descripsi.

Opitergii origines latent. Ptolemaeus Concordiam Carnis adscribit, Opitergium Venetis, ut eorum regiones separasse videatur Liguentia flumen. Memorantur Opitergini primum in bello inter Caesarem et Pompeium, quo pro illo fortissime dimicantur (Liv. ep. 110; Lucan. 4, 462; Florus 2, 13); de qua pugna reliquis auctoribus plenius referunt scholia ad Lucanum l. c. nuper ab Usenero reperta: *Opitergium oppidum est, quod cum Caesare sentiebat contra Pompeium. In qua nave erat C. Vulteius Capito tribunus militum, qui primum suos hortatus est, ut fortiter dimicarent, deinde cum ad deditionem vocarentur, exceptis sex invicem se occiderunt. Propter quod Caesar in solacium Opiterginis in annos XX vacationem (xxi actionem cod.) militiae dedit finesque eorum trecentis centuriis ampliavit. Marcomani quo tempore obsederunt Aquileiam, Opitergium exciderunt (Ammian. 29, 6, 1). Ad condicionem oppidi quod attinet, coloniam eo nullam deductam esse iure colligimus ex Plinio 3, 19, 130, nec quicquam in contrarium probant coloni Opitergini Lucani l. c. Praefuerunt rei publicae quattuorviri iure dicundo (n. 1978. 1980). Praeterea nominantur *allecti aerario* n. 1978, quod officium similiter redibit in duobus aliis Venetis oppidis Feltria et Vicetia peraeque obscurum. Item hic habemus sacerdotem *Salium* n. 1978. De seviris modo ingenuae condicionis, modo libertinae et de Augustalibus ab iis diversis condicionis mere libertinae eadem cadunt in Opitergium, quae supra diximus de Aquileia et de Concordia.*

Titulos huc rettulimus etiam vicorum proximorum, ut sunt Fratta et Cammino, item paucissimos praeterea repertos inter Livenzam et Piave fluvios in pagis Cimadolmo et Godego, nisi quod eruderatos ad Ceggiam n. 827. 865 propter idoneas causas transtulimus inter Aquileienses.

1963 Opitergii in castro.

I · O · M
 G · LVCIVS
 TERTIVS · PRO
 SE · ET · SVIS
 5 V · S · L · M

Maffei M. V. 377, 4 (inde Donat. 2, 3).

1964 litteris malis, Francui prope Oderzo in domo Galvagna.

Q · CARMINIVS · Q · L · PILEROS
 VIRIBVS · ARAM · V · S · L · M

Descripsi.

1965 Opitergii 'questo è un sasso oblungo' VALV.

DE · CAELO
 TACTVM
 ET
 CONDITVM

Valvasoni ms. (inde Mur. 129, 3; Orelli 2482).